

12. VÝSLEDKY ŠETŘENÍ PRO ANALÝZU, METODIKA

Jak již bylo poukázáno v předchozí stati, průzkum se hlavně zaměřil na:

- Produkční potenciál krajiny v zájmovém regionu (kvantifikace), přírodní potenciál
- Životní podmínky v zájmovém regionu
- Perspektivy rozvoje
- Statistické údaje sídel a obyvatelstva
- Povědomí o limitech vymezujících podmínky v zájmovém regionu
- Demografický vývoj v zájmovém regionu
- Hodnocení vývoje zájmového regionu – trendy
- Strategii budoucího vývoje zájmového regionu

Příčemž v dotazníkovém průzkumu byly otázky hlavně směřovány na :

- Podnikatelskou činnost v zájmovém regionu a na její perspektivy
- Na životní podmínky rodin obyvatel žijících v zájmovém regionu
- Vztah obyvatel k zájmovému regionu
- Stav poznání problematiky ochrany přírody, legislativa
- Fatální nedostatky území, překážky vývoje

PRODUKČNÍ POTENCIÁL KRAJINY, PŘÍRODNÍ POTENCIÁL

Jak již bylo uvedeno, další management oblasti je plně závislý na jeho současném stavu, tj. na stavu přírodního potenciálu, dále pak intelektuální a technické základně v zájmovém regionu. Z předcházejících popisných kapitol této studie je patrné, že zde byly dlouhodobě zpřetrhány kulturní vazby člověka k půdě, k jejímu vyváženému využívání stejně tak jako k systémovým opatřením kultivace krajiny. Území je těžce poznamenáno poválečným vývojem. Z porovnání leteckých snímků (1949 – 1 : 16000, 1 : 20000) zpracovaných do ortofotomap a leteckých snímků (1996) zpracovaných do ortofotomap je více než patrné, že činnost člověka v krajině byla systematicky odsouvána směrem k vnitrozemí. Bylo by vhodné porovnat databázové položky GISu u označených změn ve využití ploch v roce 1949 ve vazbě na vektorizované mapy pozemkového katastru a položkami současného stavu krajiny z posledního dostupného snímkování. Podmínky zadání neumožňují zpracovat velmi komplikovanou vektorizaci údajů pozemkového katastru a platné údaje katastru nemovitostí jsou pro rozsáhlou integraci parcel nepoužitelné.

Z porovnání (viz grafy) je však velmi zřetelné, že došlo k výraznému úbytku zemědělských a ostatních ploch, včetně zastavěných, na úkor ploch lesních.

Nakonec jsme dospěli k závěru, že podrobná kvantifikace těchto údajů by jistě byla zajímavá, ale v konečné fázi by měla pouze informativní charakter, stejně jako přiložené výřezy, které lze okomentovat nejrůznějšími způsoby, ale stále budou mít pouze informativní hodnotu. V současných podmínkách je totiž návrat k původnímu uspořádání krajiny nemožný. Důvodů je několik:

- Nedostatečný a nekvalifikovaný lidský potenciál
- Trvalá změna kultur pozemků
- Změna společenské poptávky

Mnohem větší význam pro hodnocení potenciál má aktuální stav krajiny, stav jejího současného využití a způsobu obhospodařování. K tomu účelu bylo využito fyzického mapování aktuálního stavu krajiny. Toto mapování má vysokou vypovídací schopnost, protože charakteristickým rysem pro tuto oblast jsou nesoulady mezi kulturou pozemků a jejich skutečným využitím.

Považujeme tato použitá data za hodnotnější data než porovnávání databáze kultur s plochami získanými z leteckého snímkování. Je to i z důvodů těch, že na letním leteckém snímkování se velmi těžko rozeznávají společenstva zemědělských pozemků. Opět by bylo jistým řešením použití družicových snímků podrobených řízené klasifikaci, případně multispektrálních snímků, ale jejich použití přesahuje možnosti zadání této studie.

V tomto případě bylo tedy využito fyzického zjišťování skutečného stavu pozemků bez ohledu na kultury. Pozemky byly konfrontovány s aktuálním leteckým snímkováním a rastrovými katastrálními mapami, případně SMO.

Původní záměr, přiřadit k pozemkům údaje o vlastníkově, a to alespoň rámcově, nebylo možné v řešitelské době realizovat pro obtížná jednání o poskytnutí údajů KN. V současné době se také realizuje proces privatizace státní půdy v zájmové oblasti a není možné objektivně získat údaje o vlastníkově, protože velká většina pozemků je ve stadiu obchodního vztahu.

Je však patrné, že víc jak 85 % zemědělských a ostatních pozemků zájmového regionu je v nějakém vztahu k privátním subjektům. Tento vztah je buď vlastnický, nebo nájemní. Upravovaná legislativa vymezující podmínky nabytí státní půdy pak opravňuje k závěru, že uvedené procento citovaných pozemků je v podstatě v soukromých rukou.

Metodicky jsme tedy řešili problém, jak kvantifikovat dopady změny režimu v území. Vycházeli jsme tedy z návrhu plánu péče o navrhované CHKO Novohradské hory. I když tento návrh považujeme za nezpůsobitelný, z hlavních zásad jsme na základě odborné erudice projektantů modelově navrhli způsoby využití krajiny tak, aby se co možná nejvíce přiblížily podmínkám CHKO, ale hlavně splňovaly kritéria pro využití území stanovená platnou legislativou v území. Návrh je tak konfrontován hlavně s návrhem „zonace CHKO“, který považujeme za rozhodující v hlavních směrech využití a zaměření pozemků v rámci jednotlivých zón.

ŽIVOTNÍ PODMÍNKY V ZÁJMOVÉM REGIONU

Údaje potřebné pro naplnění tohoto tématu jsou údaje odvozené ze statistických údajů, rozhovorů s představiteli obcí a podpořeny byly dotazníkovou akcí. Posuzovali jsme i aktuální možnosti (stav) životního prostředí obyvatelstva a informace od zaměstnavatelů, kteří byli ochotni ke komunikaci. Metodicky jsme se při sběru informací zaměřili na údaje na oblasti které se sice prolínají i do dalších sledovaných témat, ale pro životní podmínky obyvatel mají zásadní význam.

Jako významné pro zpracování charakteristiky považujeme podmínky (kritéria) v:

- stavu služeb
- pracovních příležitostech
- dopravní obslužnosti
- technických a komunikačních možnostech
- kulturním rozvoji a rozvoji vzdělání

Životní podmínky úzce souvisejí s podmínkami ekonomickými a s limity životního prostředí obyvatel. Proto se ve studii některé věci zdánlivě opakují a pro každé téma mají jinou váhu. Pro účely této oblasti považujeme uvedené podmínky pro charakteristiku za rovnocenné. Jako doplňující kritérium k charakteristice (spíše rozšiřující pracovní příležitosti) jsme vybrali

- podmínky cestovního ruchu

neboť cestovní ruch je skloňován ve všech rozhodných dokumentech o zájmovém území. I když chápeme, že určitá podpora cestovního ruchu v území je důležitá, není možné ho stavět jako hlavní náplň a pracovní příležitost pro obyvatelstvo, neboť takovou zátěž by nemusela okolní krajina unést.

PERSPEKTIVY ROZVOJE

Vycházeli jsme ze známých, případně schválených rozvojových koncepcí vypracovaných pro region, nebo pro mikroregion. Hlavními nositeli místního rozvoje jsou logicky jednotlivé obce. Obce jsou, až na obec Malonty, začleněny do mikroregionu Sdružení Růže. Tento mikroregion je i přes zřejmou autonomii obcí v zaujatém území určujícím, co se týče rozvoje a spolupráce s přeshraničím.

Ve zpracování této oblasti nebyla použita žádná speciální metodika. Pokusili jsme se spolu s tajemníkem mikroregionu sumarizovat hlavní rozvojové směry a případné potřeby mikroregionu v dlouhodobém vývoji. Samozřejmě, že byly použity i poznatky z rozhovorů s jednotlivými představiteli obcí sdružených v mikroregionu, kteří o to projevíli zájem. Jedná se samozřejmě o představitele obcí mimo zájmové území.

Je nutné si uvědomit, že oblast přírodního parku ovlivňuje výrazně život a rozvoj obcí, které jsou v okolí zájmového území. Nedá se jednoznačně říci, že jsou to obce do vzdálenosti „x“. Není tedy možné učinit kružnici o této vzdálenosti, ale je nutné posuzovat každou obec zvlášť. Vzhledem ke vnitřní struktuře obcí v území přírodního parku je nutné si uvědomit, že obce a města oblasti Trhosvinenska, Třeboňska a Kaplicka poskytují téměř kompletní servis pro velké území přírodního parku a to jak pro jeho kmenové obyvatelstvo, tak pro sezónní obyvatele. Ze statistických údajů zaujatých obcí je patrné, že pouze Nové Hrady disponují určitým, relativně postačujícím zázemím v oblasti služeb, zdravotnictví, školství, kultury aj. To je však naprosto nedostačující, proto je velmi důležitá účast obcí mikroregionu na dění v oblasti přírodního parku.

Mikroregion „Růže“ tak tvoří jeden kompaktní funkční celek a lze očekávat, že bude i jako celek kompaktní při řešení záležitostí přírodního parku. Aktivity mikroregionu směřující k podpoře rozvoje služeb a hlavně pak k zajištění srovnatelných životních podmínek obyvatelstva jsou zvláště významné v posledních letech. Potřeba řešit toto téma je stále intenzivnější, což vyplývá i ze stále menší možnosti uplatnění obyvatelstva na trhu práce.

Vzdělanost obyvatel je na velmi nízké úrovni, což v podstatě znemožňuje jejich adaptabilitu a zvyšuje jejich závislost na oblasti, ve které žijí. Tato situace je o to vážnější, čím dále na západ od Nových Hradů v zájmovém regionu obyvatelé žijí. Z hlediska socio-ekonomického je to velmi vážný faktor, který je nutné i velmi vážně posuzovat. Musíme na toto opět upozornit, i když se na to upozorňuje v rozboru statistických údajů.

Mikroregion tak působí i jako určitý stabilizátor. Je tím opět potvrzen jeho význam pro zájmový region.

Ekonomický i sociální aspekt mikroregionu se promítá na jednotlivé obce, ať jsou členy mikroregionu nebo ne. V oblasti bylo již investováno do regionálního rozvoje v programu CBC Phare značné množství prostředků. Mikroregion je aktivně zapojen partnerskou dohodou do společného postupu při obnově pohraničí. Je více než zřejmé, že se všichni partneři dohodli i na základních principech ochrany přírodního prostředí a krajiny. Je to nejvýznamnější fenomén oblasti. Poslední podaný projekt mikroregionu pro CBC Phare se vysloveně zaměřuje na zhodnocení a uchování přírodního, kulturního a historického potenciálu pro stabilizaci sociálně-ekonomických poměrů mikroregionu.

V zájmovém regionu území dochází dlouhodobě ke stagnaci až k zápornému trendu demografického vývoje a tím i nepřímo k částečné devastaci kulturní krajiny mikroregionu, která od roku 1945 prodělala několik vážných otřesů v podobě násilného pohybu obyvatelstva, národností a tím i kultur, jehož významně negativním stimulem byla konfrontační politická situace, která způsobila i to, že se změnil dlouhodobě utvářený vztah soužití člověka s volnou krajinou, došlo k narušení funkční kostry obsluhy krajiny (soustředování obyvatelstva do střediskových obcí, likvidace sítě služeb v oblasti, zpřetrhání rodinných vazeb k půdě, intenzifikace a centralizace zemědělské výroby, ale i lesnictví), čímž došlo i k degradaci tradičních řemesel oblasti, či k degradaci úrovně jejich kvality.

Průvodním jevem potom je dlouhodobě nepříznivý vývoj obyvatelstva, které má stále tendenci, i přes narůstající problémy velkých sídel, se do těchto sídel z vesnice vysídlovat.

Z výše uvedeného je patrné, že směry rozvoje se zaměřují na eliminaci těchto negativních jevů.

Hlavními směry perspektivního rozvoje tedy jsou:

- Zajištění volných vazeb na komunikační technologie. Důsledkem bude užívání těchto dat v rámci místní a regionální veřejné správy, ale hlavně všech ostatních složek demokratické struktury v rámci mikroregionu a přilehlých území.
- Vytvoření strukturované sítě (řetězce) poskytovatelů služeb ve vazbách na rozvoj cestovního ruchu a to sice logickým propojením stávajících, již existujících prvků (cyklostezky, pěší stezky, hipostezky, ubytovací kapacity, pohostinství, prvky letní a zimní rekreace aj.) a návrhy na doplnění v rámci „hluchých míst“, doplnění o možnosti farmářské turistiky, lovu, kultury aj.
- Eliminace rizik především se zájmy ochrany přírody v mikroregionu, ba naopak, zapojit aktivně prvky ochrany přírody (vazby na NATURA 2000) do řetězce atraktivních fenoménů mikroregionu.
- Vymezení prostorů a objektů potenciálně vhodných k diferencovanému využití a pro usnadnění rozhodování o cíleném usměrnění investičních prostředků do krajiny. Samozřejmostí pak bude usměrňování činností tak, aby nedocházelo k vážnému narušování krajinného rázu, lépe pak k neporušení charakteristických krajinných prostorů a celků mikroregionu.
- Podpora vytváření a prohlubování dovedností organizačních struktur za asistence kvalifikovaných subjektů, což zajistí rychlou aplikaci nejnovějších poznatků z příhraničních regionů.
- Příprava podmínek pro napojení strukturovaných informací na informační systém mikroregionu za použití moderních komunikačních technologií, tak aby ve strukturované podobě mohly být tyto informace přístupné oprávněným uživatelům, aby se vytvořila platforma veřejné diskuse zúčastněných. Je snaha aktivně se prostřednictvím komunikačního systému podílet na ochraně přírodního parku výměnou informací o jeho poškozování a naopak. Náměty a poznatky pak budou posouzeny a dále aplikovány veřejnou správou. Kromě standardních uživatelů komunikačních systémů, jde o vytvoření sítě veřejných komunikačních uzlů (případně využití stávajících) k tomu, aby vzniklých dat mohla využívat co nejširší veřejnost.
- Prolínání s ostatními oblastmi činností v mikroregionu, jako budou zemědělství, lesnictví, chov ryb, řemeslné výroby, infrastruktura, zdravotnictví, kultura a ostatní příležitosti.

- Dalším a neméně důležitým cílem strategie bude její otevřenost pro ostatní státem podporované projekty, výzkumné projekty, projekty zpracovávané za podpory EU, hlavně pak výzkumné projekty vypisované například pod 6. rámcovým programem.

STATISTICKÉ ÚDAJE SÍDEL A OBYVATELSTVA

Pro tuto část bylo využito údajů ČSÚ a údajů soustředěných a poskytnutých z mikroregionu Růže. I když se údaje zdají být pouhou statistikou, jsou nezbytnou součástí vyjadřující sociální a ekonomickou strukturu obyvatelstva a struktury sídel v zájmovém regionu. Zvláště zajímavé je jejich porovnání s výsledky dotazníkové akce.

ANALÝZA – ROZBOR DOTAZNÍKOVÉ AKCE A POHOVORŮ

Pro doplnění údajů, které jsme získali sběrem údajů při pohovorech s představiteli obcí nebo sdružení obcí Růže, z podkladů od představitelů pro zájmový region významných firem, podnikatelů a živnostníků, jsme plošně rozšířili po zájmovém regionu dotazníky, které nám měly dopomoci k celkovému obrazu a dokreslení témat, která jsme považovali za důležitá:

- Podnikatelskou činnost v zájmovém regionu a na její perspektivy
- Životní podmínky rodin obyvatel žijících v zájmovém regionu
- Vztah obyvatel k zájmovému regionu
- Stav poznání problematiky ochrany přírody, legislativy
- Fatální nedostatky území, překážky vývoje

Otázky byly v dotazníku rozmístěny tak, aby po jejich přeskupení vyhodnotitelem mohl být sestaven logický rámec odpovědí. Tato skutečnost dokreslila určitou hodnověrnost respondenta. Paradoxně, například ti, kteří odpovídali hodně emotivně ve snaze podpořit vyhlášení CHKO, své odpovědi tak znehodnotili. Opět a stále zdůrazňujeme, že cílem této studie není nic podporovat, ani vyhlášení, ani nevyhlášení CHKO. Tak byl koncipován dotazník, tak jsou koncipovány otázky pro rozhovory, tak jsou koncipovány rozborů.

Dotazníky byly rozšířeny po předchozí domluvě s jednotlivým představiteli obcí během komunálních voleb a posléze v lokálních zpravodajích v opětovných počtech shodných s náklady zpravodajů. Musíme zde vyzdvihnout práci pana Ing. Malíka – místostarosty obce Horní Stropnice a Novohradskou občanskou společnost, kteří se svým nezištným způsobem velice spolupodíleli na přípravě veškerých podkladů, včetně šíření dotazníků.

Bohužel, dotazníky se také ztrácely. Reakce některých občanů byly velmi emotivní (to však víme pouze z doslechu) a pravděpodobně vůbec nechápali účel akce. Uvedli jsme na dotazník veškerá telefonní čísla, veškeré adresy tak, abychom byli připraveni diskutovat k řešenému tématu. Diskuse se však omezila pouze na likvidaci dotazníků hned, jak byly rozvezeny. Během sběru údajů jsme dostali dva dopisy, na které jsme odpověděli. Byly to dopisy paní Michlové z Benešova nad Černou a pana Švestky z Nových Hradů. Opravdové vyjasnění problematiky si však vyžádal jen pan Švestka.

Dotazníku byla kuloárově vytýkána přílišná odbornost a nesrozumitelnost. Chtěli jsme, aby lidé vyplňovali dotazníky nezáužatě a také aby to byli lidé, kteří jsou alespoň částečně seznámeni s termíny, které byly v dotazníku použity. Domníváme se, že se tento záměr povedl, i když si samozřejmě nemyslíme, že by na Novohradsku bylo až tak málo lidí, kteří by mohli odpovědět. Když však vezmeme do úvahu celostátní údaj „mlčící většiny“ nepřekvapuje to. Početali jsme zhruba se stovkou vyplněných dotazníků. Ke dni 13.12. 2002 se jich vrátilo 90.

Jak jsme již uvedli, výsledky dotazníkové jsou pouze dokreslující. Velice nám však pomohly v základní orientaci potřeb a úrovně poznání na vzorku obyvatel. Hodně respondentů, kteří nakonec pravděpodobně dotazník ani nevyplnili, považovalo akci za jakési referendum. Tato chybná úvaha se však ve výsledcích vůbec neprojevila, i když je někde cítit.

Jak bylo odpovídáno v dotazníkové akci ? Viz vyplněný dotazník.

ROZBOR

Ze sumáře odpovědí je patrné, že odpovědi jednoznačně podtrhují statistické údaje uvedené v příslušné kapitole. Pokusíme se nyní jednotlivé odpovědi okomentovat.

Otázka 1 – 3 Pracujete či podnikáte v oboru :

- zemědělství a lesnictví
- službách
- průmyslu, výrobě

28 % respondentů se zařadilo do zemědělství a lesnictví, 41% do oblasti služeb, 16% do oblasti výroby a 16 % se nezařadilo nikam. Na tuto otázku bezprostředně navazuje odpověď na otázku č. 4, kde 31% respondentů uvedlo svoje rozhodnutí rozvíjet se i do jiné oblasti, než ve které pracuje doposud, 53% o tom neuvažuje a 16% to nedokáže posoudit.

Údaje se velmi dobře shodují se statistickými údaji po jednotlivých obcích, které doporučujeme si dobře prohlédnout, zvláště tabulky 7 a 8. Je totiž zajímavé, že ekonomicky aktivního obyvatelstva v oblasti zemědělství a lesnictví je v průměru 17,8 % . Přitom by se dalo očekávat, že oblast, která je postižena katastrofálním nedostatkem pracovních míst a přitom má dostatečný zemědělský a lesnický potenciál pojme více ekonomicky činných obyvatel.

Ke kategorii zemědělství a lesnictví jsme přiřadili prioritu č. 1, protože se oprávněně domníváme, že subjekty a obyvatelstvo, které spadají do této kategorie budou nejvíce ovlivněny událostmi v krajině a měly by se velmi významně podílet na veřejné diskusi ke způsobu ochrany přírody a krajiny v zájmovém regionu.

Druhou důležitou kategorií jsou pak subjekty a obyvatelé poskytující služby v pohostinství a ubytování spolu se službami zajišťujícími servis, ale o těch později.

Údaje z dotazníkové akce ukazují na jeden velmi důležitý aspekt. Jde totiž o to, aby všichni kdo rozhodují o zásadních otázkách dění v krajině, přihlíželi k váze jednotlivých hlasů skupin, které do uvedené problematiky budou hovořit. Jinými slovy, koeficient váhy poznatků přicházejících od místních subjektů přímo hospodařících v krajině by měl být mnohem vyšší než od subjektů z průmyslové výroby, služeb nebo od subjektů, které mají zájmový region „rádi“ odjinud.

V rámci této kategorie by bylo vhodné ještě rozlišovat mezi lesnictvím a zemědělstvím. S politováním musíme totiž konstatovat, že státní lesnictví má svoje celostátní strategické cíle, které nemusí vždy být v souladu s potřebami lokálními. Subjekty, které pak realizují služby ve státních lesích, se pak mohou diametrálně odlišovat ve svých názorech a potřebách. Ekonomické dopady centrálních strategických rozhodnutí nesou pak podnikatelské subjekty, které velmi brzy budou čelit i mezinárodní konkurenci. Tyto subjekty budou ve velmi krátké době postaveny před otázkou zvyšování produktivity práce, obnovy a změny technologií. To samé jistě čeká i zemědělské subjekty, ale rozdíl je právě v jednodušší a přímější vazbě k půdě a k její produkci. Zatímco v lesnictví kryje chybná rozhodnutí dlouhodobost a

setrvačnost produkce, u zemědělství je to přesně naopak. Proto jakákoliv neuvážená změna, byť zdánlivě malicherná, může mít dalekosáhlé důsledky.

Možná, že jsme se této otázce věnovali více než je posláním této kapitoly, ale považujeme za zásadní si toto uvědomit.

Právě zemědělci totiž v zájmovém regionu, ale i jinde, pociťují potřebu se diferencovat a částečně jsou to i subjekty ze služeb. Tolik k otázkám 1 – 4.

Otázka č. 5 - (Jsou nyní v oblasti vhodné podmínky pro Váš rozvoj?) pak vypovídá o potřebě vytvoření podmínek pro místní obyvatele a hlavně pak pro firmy a živnostníky, které by jim umožnily další rozvoj. 48% respondentů odpovídá, že jsou, 51% odpovídá, že nejsou a nebo neví. Tento v celku vyrovnaný stav pak doplňují odpovědi na otázku č. 6, kdy 50% respondentů bez emocí odpovídá, že v oblasti nejsou srovnatelné podmínky s vnitrozemím, případně přeshranicím. Je zde výrazně cítit patriotismus u odpovědi ano, protože ze všech dalších „rozvojových“ odpovědí (11,15,16,18,20) je patrná vysoká potřebnost uvedených témat.

Bezprostředně na tuto otázku navazují odpovědi na témata otázek 7 a 8. Odpovědi na tyto otázky jsou uvedeny v předešlém sumáři. Umyslně jsme respondenty nezaváděli předem definovanými hesly, což nám, jak je vidět, způsobilo i určité potíže, protože paleta hesel je na první pohled velmi pestrá. Když však začneme hesla třídit, zjistíme, že až na extrémy jsou rozlišitelná do několika skupin s výrazným akcentem.

Opět se potvrzují údaje statistiky, kdy respondenti svými odpověďmi potvrzují katastrofální stav infrastruktury, úrovně vzdělání, kulturního vyžití a v podstatě neexistující pracovní příležitosti.

Na základě rozhovorů, odpovědí a statistických údajů je možné konstatovat skutečnost, že pokud budeme chtít, aby se propast mezi bezprostředním okolím zájmového regionu v historicky krátké době nestala nepřekonatelnou, bude nutné značných investičních prostředků do obnovy infrastruktury, sítí a dopravní obslužnosti, vytvoření podmínek pro adaptaci zemědělských subjektů, služeb. Za velmi důležité považujeme preference z hlediska projektů podporujících zaměstnanost s předcházející rekvalifikací potenciálu pracovní síly.

Většina zemědělských a lesnických podniků stojí před procesem modernizace technologií. Dá se předvídat, že se půjde cestou procesorů šetřících potřebu pracovní sil, blížících se k maximální efektivitě činností. V lesích to budou harwestorové technologie, které dnes ve vyspělých evropských státech splňují i náročná kritéria v národních parcích a přírodních parcích, ale i ve volné krajině. Lesnictví se bude muset velice rychle přizpůsobit levné evropské výrobě. O zemědělství to bude platit mnohonásobně.

Je tedy zřejmé, že pokud chceme zamezit dalšímu vyliďňování zájmového regionu a zamezit jeho konzervaci, která by znamenala dokončení jeho totální devastace, musí především krajské, ale i obecní a státní orgány velice intenzivně směřovat do zájmového mikroregionu cílenou pomoc politickou a investiční.

Velkou šancí pro Novohradsko jsou technologie pro využití obnovitelných zdrojů energie. Jedná se o výrazný potenciál volné pracovní síly, protože produkce například biomasy pro energetické spalování vyvolá celý řetězec výrob a služeb. Je to výrazný ekonomický a sociální potenciál.

Území je z hlediska potenciálu zdrojů obnovitelné energie velmi významné. Je to diferenciační program pro zemědělskou a lesnickou oblast. Firmy pracující v této oblasti budou disponovat vhodnou technikou, pozemky a budou schopné být nositeli podpůrných programů. Pokud pozorně prostudujeme mapu mapování aktuálního stavu krajiny a srovnáme s grafy návrhů a změn využití pozemků, je patrné, že potenciál produkce sušiny na biomasu z travních porostů bude více než dostatečný. Je to šance pro všechny obyvatele, kteří vlastní půdu, včetně sezónních a tím je to i šance pro krajinu. Tato skutečnost je umocněna i tím, že pro jiné produktovody (hlavně zemní plyn) je oblast zájmového území patrně na dlouho nezajímavá, protože chybí větší odběratelé. Přitom lokální výtopy na biomasu jsou běžně dostupné, takže se dá vyvozovat i velký zájem u maloodběratelů, čímž se může nastartovat trh, který podmíní nové větší investiční akce.

Tento fakt podtrhují odpovědi na otázky č. 18 a 20. Na otázku „Myslíte si, že v oblasti je dostatečný potenciál obnovitelných zdrojů energie?“ odpovědělo 86% ano, a na otázku „Vidíte ve využití biomasy z oblasti přínos a nové pracovní příležitosti?“ odpovědělo 89% ano. Biomasa je skutečnou šancí pro Novohradsko.

V současné době KÚ České Budějovice zadal studii zjišťující celkový potenciál biomasy pro území kraje. Součástí zadání je i vytipování modelových území pro podrobnější šetření. Vzhledem k dostupnosti informací bude patrně jedno z těchto území právě Novohradsko. Bude zajímavé sledovat kvantifikaci této suroviny a její ekonomické porovnání s ostatními produkty lesnictví a zemědělství a energetického průmyslu. Z dosavadních studií víme, že je vzájemná bilance zatím v neprospěch biomasy, ale také víme, že se dosud nikdo seriózně nezabýval zpeněžením sortimentu ve vztahu k ceně energie.

Vzhledem k v podstatě jednotné dopravní vzdálenosti od zdrojů k potenciálním odběratelům „energetické biomasy“ bude cena biomasy ovlivněna touto položkou konstantně, což je oproti jiným oblastem (Šumava, Slavkovský les, aj.) velká výhoda. Víme, že to není jediný faktor, ale v dosavadních propočtech je to faktor velmi významný.

88% odpovědí považuje cenné přírodní fenomény v oblasti za charakteristické. Z tohoto pohledu bylo vyhlášení přírodních parků pro Novohradské hory velmi uváženým krokem. Je zajímavé, že 7% odpovědělo záporně a 5% neví. V přímé vazbě na tuto otázku byla otázka č. 14 a 10. Na otázku jestli si respondent myslí, že statut přírodního parku umožňuje znehodnocení území, odpovědělo 58% že ne a 39% že ano. Převládá tedy názor, že přírodní park je dostatečnou ochranou proti znehodnocení území, ale zároveň bude třeba posílit ochranu cenných přírodních fenoménů, neboť na otázku jestli si respondent myslí, že všechny jemu známé cenné přírodní fenomény jsou dostatečně chráněny, odpověděli respondenti téměř opačně, tj. že 63% odpovědí bylo záporných, 27% kladných a 10% neví.

V přímých dotazech se potom ukázalo, že za cenný přírodní fenomén byly považovány převážně MZCHÚ. Bylo poukazováno na neúměrnou návštěvnost těchto přísně chráněných území, zvláště pak Žofinského pralesa a pralesa Hojná Voda. Dále bylo poukazováno na to, že nařízení o přírodním parku je nutné více kontrolovat a jsou signály o nedostatečné funkci lesních a mysliveckých stráží. Ohrožování přírody je spatřováno v nedovoleném táboření a nedovoleném pohybu cyklistů po lesních porostech a cenných loukách. V poslední době je zaznamenáván i pohyb terénních vozidel, motocyklů a čtyřkolek mimo veřejné komunikace, zvláště po loukách. Vzbuzuje to velkou nelibost u vlastníků pozemků (dnes převážně soukromých nebo pronajatých) a víme o tom, že se organizuje iniciativa z vlastníků a obyvatel zájmového regionu na ochranu přírody a soukromého majetku.

Nová generace vlastníků má podle všeho velmi vyvinutý smysl pro soužití člověka s přírodou. Z diskuse převládá názor, že je nutné, aby místní obyvatelé cítili osobní odpovědnost za ochranu zájmového regionu, bez níž bude jakákoliv ochrana přírody a krajiny neúčinná. Vyplývá to z osobních pohovorů a také z odpovědí na otázku 12 – myslíte si, že stávající kroky orgánů ochrany přírody v oblasti jsou systémové, kdy 57% odpovědí je ne, 12% odpovědí neví a 31% si myslí, že systémové jsou. Pomocnou otázkou v rámci logického rámce byla otázka 24, kdy jsme se tázali na to, zda respondent považuje svou aktivní ochranu přírodního prostředí v oblasti za prioritní. 77% odpovědí je ano, 11% ne a 12% neví, přičemž v podstatě shodné je vyjádření se k otázce 23, kdy 76% respondentů považuje otázku ochrany přírodního prostředí za prioritní.

Aktivní ochrana přírody obyvateli je navíc považována za pozitivní pro rozvoj podniku nebo obce.

Vyplývá to i z odpovědí na otázku 29, kdy 73% respondentů se zajímá o projednávání územně plánovací dokumentace, lesních hospodářských plánů, obecních vyhlášek aj. Trochu rozporuplný je výsledek otázky č. 30, kdy se ptáme na to, když respondent zjistí, že dochází k porušování vyhlášky o přírodním parku, zda se tomu pokusí zabránit, nebo na to alespoň upozorní, kdy jednoznačně ano odpovědělo 81% respondentů, přičemž pouhých 52% respondentů se ve svém denním životě s touto vyhláškou (nařízením) již setkalo. Vysvětlením by mohlo být, že pokud se respondentovi bude zdát, že dochází k porušování „standardu“ chování v zájmovém regionu, bude to hlásit.

Další skupinou odpovědí pro analýzu, byly otázky obnovy území.

Je jisté, že dlouhodobým postupným nepříznivým demografickým vývojem v zájmovém území dochází k devastaci území. Z hlediska přírodního se může zdát, že díky železné oponě byly dochovány cenné partie a svým způsobem to může být i pravda. Jedná se hlavně o konzervované lesní části, které zůstaly bez obnovy daleko za svoje ekonomické i ekologické obmýtlí. Je třeba si uvědomit, že důvody byly vojensko-politické, ekonomické (i za socialismu se nevyplatila těžba), osobní (určité partie ponechány z osobního vztahu lesníka k nim) a lovecké. Novohradské hory byly a jsou významným loveckým revírem. Lov ovlivňoval osudy lidí na Novohradsku v letech socialismu a ovlivňuje ekonomiku lidí i dnes v letech trhu. Spíše vojensky a lovecky řízeným zalesňováním enkláv a luk zanikly zbytky ploch pro možnou revitalizaci. Postupným ustupováním lesu a nevhodným pozemkům pro intenzivní zemědělskou výrobu „umíraly“ některé živořící části Novohradských hor. Paradoxně, pád režimu a pád železné opony tento jev nezastavil, ale naopak dokonal. Totiž poslední, kdo měl zájem na kvalitních cestách, byli vojáci, kteří Novohradsko opustili a s nimi odešla i údržba a obnova infrastruktury. Pro mnoho spojů je dnes neekonomické zajíždět pro jednoho člověka i 40 km. Pro lesní a zemědělskou techniku jsou i nejdlehlší části zájmového regionu dostupné, ale pro běžný život už dávno ne.

Proto více než 88% respondentů považuje za naléhavé obnovit infrastrukturu. Vnímají to zároveň i jako podmínku pro posílení nezávislé ekonomiky v oblasti (v kontextu s rozvojem, biomasou, cestovním ruchem, službami), 86% respondentů si myslí, že je to nutné. Dosavadní způsob nakládání se zemědělskými pozemky a potažmo i lesními je považován 63% respondentů za nesprávný se všemi jeho důsledky. Je zde patrná snaha nových vlastníků půdy, spíše menších farmářů o nápravu. Pro tyto farmáře je však nutné podpořit konsensuální program tak, aby nedocházelo k dalšímu neekonomickému hospodaření s penězi z podpor. Je třeba udržet vztah k půdě u těchto a dalších nastupujících subjektů a pokud oni a samozřejmě

i velké podniky budou dodržovat dané normy hospodaření v krajině, dojde i k postupné obnově infrastruktury.

Za přímo tragickou je tedy považována dopravní obslužnost, návaznost dopravy v zájmovém území (81% respondentů – otázky 16,7,8). Pokud chceme obnovit kulturní krajinu Novohradských hor, je nutné se tímto problémem okamžitě zabývat. Nezávislý ekonomický subjekt je zpravidla reprezentován mladší a střední generací. Je dnes poměrně dost obyvatel, nových osídlenců Novohradských hor, kteří jsou intelektuálním i ekonomickým potenciálem pro území. Obce však nejsou vlastními silami schopny zajistit smysluplnou dopravní obslužnost. Jedná se především o přepravu dětí školou povinných. Je zde citelná absence školního autobusu a posléze i přímých autobusových linek na České Budějovice, Třeboň, Kaplici a Český Krumlov. Například doprava z Hojné Vody do Českých Budějovic trvá 1,75 až 2,5 hodiny autobusem s dvojnásobným přestupováním. Přitom automobilem se dá za dodržování všech předpisů tato vzdálenost absolvovat za slabých 35 minut !

Téma přímo souvisí s otázkou č. 11, kde se ptáme na potřebu obnovy kulturního potenciálu krajiny. Pouze 3% odpovědí říká, že není třeba nic obnovovat. Respondenti zde důrazně podporují již popisovaný stav krajiny. V návaznosti na předešlé kapitoly popisující historický a demografický vývoj, v návaznosti na historické letecké snímky a na mapování aktuálního stavu krajiny je patrné, že oblast nemá žádné kulturní jádro, žádnou zdravě fungující strukturu. Významná sídla, která rovnoměrně doplňovala „teritoriální“ síť vesnic a osad, která byla odrazem dlouhodobého vývoje, zanikla zcela, nebo byla poškozena natolik, že postupně zanikají. Obnova některých osad je předmětem ostré polemiky a emotivních závěrů. Pravdou je, že se na několika místech republiky zaniklá sídla obnovují, nebo se již obnovila a jsou úspěšná. V každém případě v zájmovém regionu chybí funkční kostra, která by umožňovala udržet například již vzpomínanou dopravní obslužnost. Zároveň je to ekonomická aktivita, která by mohla pomoci sociálním problémům oblasti.

Do uvažované ekonomické ztráty území je nutné přičíst i množství sociálních dávek na jednoho obyvatele Novohradska. Není v silách této studie ho kvantifikovat, ale orgán státní správy by mohl takový rozbor dodat vzhledem k přístupovým právům k těmto datům. Ze statistiky je patrné, že ekonomicky neaktivního obyvatelstva je na Novohradsku velmi vysoké procento. I když to nejsou osoby registrované na Úřadu práce jako nezaměstnaní, kdo se podílí na tomto vysokém stavu, protože nezaměstnaní tvoří cca od 2,7% v Nových Hradech až po 12,4% v Pohorské Vsi. V posledních letech je však patrný výrazný nárůst dětí do základních škol. Spolu se stárnoucí populací, kdy narůstají výdaje na zdravotní péči, která je v zájmovém regionu nedostatečná, budou narůstat výdaje na mládež. Opět se také oživuje problém s dopravní obslužností.

Pokud se chce i v tomto území naplnit jeden ze strategických cílů rozvoje cestovního ruchu Kraje Jihočeského, tj. podpora „farmářské turistiky“, bude nutné vytvořit pro tento typ obyvatel Novohradských hor odpovídající zázemí, které již bylo citováno. Ono se ve svém důsledku vlastně jedná i o zázemí pro návštěvníky, neboť není možné někde vylákat turisty a tam je nechat bez služeb a péče zemřít. I když je možné podotknout, že základním principem této malé turistiky je návštěva rodiny, která tento servis normálně zajišťuje, ale zde se kruh uzavírá. Vzhledem k tomu, že 53% respondentů je přímo ekonomicky závislých na svém působení v oblasti (otázka 21), bude nutné do budoucna počítat se značnými prostředky do obnovy funkční kostry služeb v této oblasti.

Zajímavý je údaj o počtu zaměstnanců respondentů. Pokud je údaj správný, připadlo by na jednoho respondenta 4,6 zaměstnance, což by znamenalo, že nám své postřehy poskytli i

významní zaměstnavatelé* (*nevyhodnocovali jsme jména ani adresy, ty jsou uvedeny respondenty pouze pro věrohodnost dotazníkové akce).

Poslední skupinou otázek jsou otázky k úloze CHKO. Na otázku 25 – myslíte si, že vznikem správy CHKO se pozitivní rozvoj podniku nebo obce usnadní? odpovědělo 44 % že ano, 47% že ne a 9% nevědělo. Většina respondentů si sice myslí, že je vyhlášení CHKO neohroží (60%) , ale procento těch, kdo si myslí opak, se nápadně přibližuje těm, kteří uvedli, že podnikají nebo pracují v zemědělství a lesnictví (31%) a o kterých jsme již několikrát uvedli, že se jich problematika bezprostředně dotýká. Nepovažujeme to za závěr, ale podtrhujeme tím nutnost koeficientu váhy vzhledem k této skupině obyvatel. Závěrečná otázka č. 28 – byla s Vámi diskutována problematika vyhlášení CHKO ? (67% ne) ukazuje na nutnost větší osvěty ve vztahu k ochraně přírody a krajiny mezi obyvatelstvem.

V uvedeném rozboru byly uvedeny základní charakteristiky pro zájmový region. Z diskusí s živnostníky, podnikateli a představiteli firem a obcí v zájmovém regionu pak vyvstaly tyto základní body k neprodlenému řešení samosprávami obcí a regionu (kraje):

- Nevhodná daňová politika ve vztahu k příjmům obcí
- Nevhodná struktura obyvatelstva – menšina trvale bydlících, nutné podpořit novousedlíky v případě aktivit, které jsou v souladu s koncepcí území
- Přijmout koncepci vývoje území přírodního parku Novohradské hory
- Co nejrychleji zahájit pozemkové úpravy, dokončit proces vlastnických vztahů
- Posílit aktivitu mikroregionu, podpořit zpracování suroviny v místě
- Zahájit obnovu infrastruktury, řešit dopravní obslužnost, podporu „šetrné turistiky“
- Zahájit komunikaci s orgány státní správy a regionálního rozvoje o způsobu zajištění ochrany území
- Zahájit komunikaci státní správy se zemědělci a lesníky o změnách využívání lesních a zemědělských kultur od intenzivních k extenzivním ve vztahu ke koncepci území na principech samofinancování a za pomoci státních a regionálních subvencí
- Přijmout principy pro využívání obnovitelných zdrojů energie
- Vše koncipovat tak, aby území splňovalo předpoklady pro poskytování optimálních příspěvků pro hospodařící subjekty v území za maximální možné ochrany přírodních a krajinných hodnot území

Hlavní směry využití území:

- Rozvoj místního zpracovatelského průmyslu, pouze v uzlových bodech obcí
- V oblasti vlastních Novohradských hor podpora extenzivního hospodaření směrem ke krajínotvorbě a obnovitelným zdrojům energie
- Využití území k limitované rekreaci

Zájmové skupiny

- Zemědělské a lesnické podniky, dřevozpracující podniky
- Živnostníci a podnikatelé v pohostinství, ubytovacích službách, rodinné farmy
- Obce a mikroregion Růže
- Státní a regionální správy

Jak hodnotí obyvatelé vývoj po pádu „železné opony“

Pozitivně :

- Zlepšující se stav lesních porostů
- Menší škody zvěří
- Zpřístupnění „zakázaného pásma“
- Možnost pracovat v Rakousku
- Zlepšující se vzhled v některých obcích
- Nový hraniční přechod
- Efektivnější zemědělství, regenerace chovu skotu
- Pozvolný příliv nového obyvatelstva
- Obnova památek

Negativně:

- Nedodržování zákonů
- Zarůstání luk náletovými dřevinami
- Špatná ekonomika lesní výroby
- Zánik zpracovatelských kapacit dřeva
- Špatné služby